

LEGĂTURA CAUZALĂ DINTRE FAPTA PREJUDICIABILĂ ȘI URMĂRILE PREJUDICIABILE DIN CADRUL INFRACTIUNII PREVĂZUTE LA ART. 146 DIN CODUL PENAL

Berdilo Rodica,
doctorandă,
Universitatea de Stat din Moldova

In general, the causal link must meet two conditions: the antecedent of the cause in relation to the effect; the necessary nature of the link between cause and effect. In the case of the crim motive e provided in art. 146 of the Criminal Code, the prejudicial act of illegal deprivation of life of another person must be the necessary cause of brain death of that person. If the brain death of the victim had occurred even if the harmful act in question had not been committed, then that act is not the necessary cause of the brain death of the victim. In such a case there is another necessary cause – an act of a person other than the perpetrator or a certain phenomenon – of the victim’s brain death. The causal link between the prejudicial act and the prejudicial consequences is generally lacking if the causal factors, which are antecedent in relation to those prejudicial consequences, acted outside the perpetrator’s conscience and will. For the injurious inaction to be the cause of the injurious consequences, the causal link must satisfy three conditions: the antecedent of the cause in relation to the effect; the necessary nature of the link between cause and effect; the perpetrator has the obligation to act, an obligation that he does not fulfill.

Keywords: causal link; cause; effect; inaction; participation.

În Codul penal al Republicii Moldova (în continuare – CP RM) nu este definită noțiunea de legătură cauzală (legătură de cauzalitate; raport de cauzalitate).

Pentru comparație art. 40 din Codul penal al Republicii Italia în continuare – CP RI) stabilește: „Nimeni nu poate fi pedepsit pentru o faptă prevăzută de lege drept infracțiune dacă evenimentul dăunător sau periculos, de care depinde existența infracțiunii, nu este consecința acțiunii sau inacțiunii sale”. [1] În art. 8 din Codul penal al Republicii Georgia în continuare – CP RG) se prevede, printre altele: „1. Dacă, conform articolului corespunzător din prezentul cod, o infracțiune se consideră consumată doar atunci când fapta a cauzat urmări prejudiciabile sau a creat pericolul real de cauzare a acestora, este necesar să se stabilească legătura cauzală dintre această faptă și urmările prejudiciabile

sau pericolul de cauzare a acestora. 2. Există legătură cauzală atunci când fapta a constituit cauza necesară în raport cu urmările prejudiciabile sau cu pericolul real de cauzare a acestora, prevăzute de articolul corespunzător din prezentul cod, fără care astfel de urmări nu ar fi fost cauzate ori un astfel de pericol nu ar fi fost creat. [...]” [2] În alin. 1 § 2.03 din Codul penal model al Statelor Unite ale Americii în continuare – CPM SUA) se menționează: „Conduita reprezintă cauza unui rezultat în cazurile când: a) este un factor antecedent fără care rezultatul nu s-ar fi produs și b) legătura dintre conduită și rezultat îndeplinește orice condiții suplimentare cu privire la legătura cauzală, stabilite de codul sau de legea care incriminează fapta respectivă”. [3]

Analiza acestor definiții legislative arată că prin „legătură cauzală” trebuie de înțeles acel semn constitutiv al laturii obiective a infracțiunii, care presupune că efectul (urmările prejudiciabile) nu s-ar fi produs în lipsa cauzei necesare și antecedente (fapta prejudiciabilă). Succesiunea temporală a semnelor constitutive sus-menționate ale laturii obiective a infracțiunii este: cauză → legătură cauzală → efect. Astfel, legătura cauzală îndeplinește funcția de nex, de joncțiune dintre fapta prejudiciabilă și urmările prejudiciabile. Făptuitorul nu poate purta răspundere pentru urmările prejudiciabile care s-au produs în virtutea unor împrejurări ce nu au legătură cu ceea ce a comis.

M.-K. Guiu afirmă că „raportul de cauzalitate trebuie să se dovedească numai în infracțiunile de leziune, condiționate de apariția unui rezultat material”. [4] De asemenea, D.-E. Gorun menționează: „Determinarea raportului de cauzalitate este diferită în cazul infracțiunilor de rezultat față de infracțiunile de pericol. În cazul acestora din urmă, stabilirea legăturii cauzale nu este necesară [...], fiind prezumată de legiuitor tocmai prin incriminarea acelei fapte. Pentru infracțiunile de rezultat însă, legătura de cauzalitate va trebui întotdeauna să fie stabilită”. [5]

Infrațiunea, prevăzută la art. 146 CP RM, este o infracțiune materială. Nici în acest articol, nici în alte norme din partea specială a CP RM, care prevăd răspunderea pentru infracțiuni materiale, legătura cauzală nu este specificată expres. În art. 146 CP RM legătura cauzală se subînțelege din descrierea eliptică – „omor” – care se referă atât la fapta prejudiciabilă, cât și la urmările prejudiciabile, precum și la legătura cauzală dintre ele. Cu toate că legătura cauzală are un caracter obligatoriu în cazul infracțiunilor materiale prevăzute de partea specială a CP RM (inclusiv a omorului săvârșit în stare de afect), legea penală nu conține reguli de stabilire a acestui semn constitutiv al laturii obiective. Totodată, din pct. 3 al Hotărârii Plenului CSJ nr. 11/2012 aflăm doar că „legătura de cauzalitate dintre acțiunea și inacțiunea făptuitorului și urmările prejudiciabile sub formă de moarte cerebrală a victimei trebuie să fie stabilită cu atenție

în fiecare caz în parte. De aceea, în toate cauzele care au ca obiect o infrațiune de omor se efectuează o expertiză medico-legală, care are ca scop tocmai stabilirea cauzelor decesului”. [6]

Din definițiile noțiunii de legătură cauzală, formulate în art. 40 CP RI, în art. 8 CP RG și în alin. 1 § 2.03 CPM SUA, rezultă că legătura cauzală îndeplinește două condiții: 1) antecedenta cauzei în raport cu efectul; 2) caracterul necesar al legăturii dintre cauză și efect.

Referitor la *prima* dintre aceste condiții, I.V. Alioșina este de părerea că „procesul de cauzare este un proces care se desfășoară în spațiu și în timp. Acest proces presupune că, în timp, fapta prejudiciabilă trebuie să preceadă întotdeauna urmările prejudiciabile. [...] Dacă între fapta prejudiciabilă și urmările prejudiciabile consecutivitatea a fost alta – mai întâi s-au produs urmările prejudiciabile, iar apoi a fost săvârșită fapta prejudiciabilă – este exclusă legătura cauzală dintre o asemenea faptă și astfel de urmări”. [7, p. 94] L.A. Zimireva menționează: „În timp efectul întotdeauna urmează cauza. Urmările prejudiciabile nu se pot produce niciodată înainte de cauza acestora. În caz contrar ar trebui să vorbim despre așa-numita „asimetrie a timpului”. De aceea cauza trebuie căutată printre evenimentele premergătoare efectului. Urmările prejudiciabile, care s-au produs înainte de comiterea faptei prejudiciabile, nu pot fi considerate urmări ale acestei fapte”. [8, p. 29-30]

Rezultă că, în cazul infrațiunii prevăzute la art. 146 CP RM, fapta prejudiciabilă de lipsire ilegală de viață a unei alte persoane trebuie în toate cazurile să fie antecedentă față de moartea cerebrală a persoanei respective. Dacă moartea cerebrală a victimei survine înainte de săvârșirea faptei date, atunci lipsește legătura cauzală dintre acea faptă prejudiciabilă și urmările prejudiciabile. Într-un asemenea caz moartea cerebrală a persoanei este legată cauzal fie de fapta unei alte persoane decât făptuitorul, fie de anumite fenomene, care preced atât acțiunea sau inacțiunea prejudiciabilă a făptuitorului, cât și urmările prejudiciabile.

Referitor la cea de-a doua condiție îndeplinită de legătura cauzală – caracterul necesar al legăturii dintre cauză și efect – art. 41 CP RI prevede: „Concursul de cauze preexistente sau simultane sau supravenite, chiar dacă sunt independente de acțiunea sau inacțiunea vinovatului, nu exclude raportul de cauzalitate dintre acțiune sau inacțiune și rezultatul produs. Cauzele supravenite exclud raportul de cauzalitate atunci când singure au fost suficiente să determine rezultatul. În acest caz, dacă acțiunea sau inacțiunea, comisă anterior, constituie în sine o infrațiune, se aplică pedeapsa stabilită pentru ea. Dispozițiile anterioare se aplică și atunci când cauza preexistentă sau simultană sau suprevenită constă în fapta ilicită a altuia”. [1]

S. Brînza afirmă: „Pentru calificarea faptei în baza art. 145 CP RM, nu are importanță dacă aceasta a fost suficientă prin ea însăși să producă moartea sau a condus la această urmare unită cu alte cauze: preexistente, concomitente sau survenite. [...] Este suficient să existe o legătură de cauzalitate *sine qua non*, adică să se constate că celelalte cauze, fără această faptă prejudiciabilă, nu ar fi provocat moartea”. [9] De asemenea, I.V. Alioșina exprimă părerea următoare: „Antecedenta temporală dintre fapta prejudiciabilă și urmările prejudiciabile nu este suficientă pentru a concluziona că între ele există o legătură cauzală, deoarece urmările date pot fi precedate de o altă faptă prejudiciabilă. [...] Pentru a se putea vorbi despre legătura cauzală dintre o faptă prejudiciabilă și urmările prejudiciabile, fapta dată trebuie să reprezinte cauza necesară, fără care urmările respective nu s-ar fi produs. [...] Necesitatea (obligativitatea) cauzei este stabilită prin metoda excluderii sau a simulării mentale. Aceasta înseamnă că trebuie să ne imaginăm mental ce s-ar fi întâmplat dacă fapta prejudiciabilă respectivă nu ar fi fost comisă”. [7, p. 94-95] În termeni apropiați V.B. Malinin menționează că „dacă, selectând mental fenomenul, care ne interesează (și anume – fapta umană), din ansamblul factorilor antecedenti, vom constata că urmările prejudiciabile nu s-ar fi produs ori s-ar fi produs într-un mod diferit sau într-un moment diferit, atunci ar trebui să se recunoască faptul că acel fenomen (acea faptă) constituie cauza acelor urmări prejudiciabile. Dacă însă se dovedește că urmările prejudiciabile s-ar fi produs în aceeași ordine, înseamnă că fapta nu este cauza acestor urmări și că nu există o legătură cauzală între ele”. [10, p. 361-362] La fel, I. Pascu și A.S. Uzlău consideră că „fiecare element din antecedenta cauzală trebuie cercetat pentru a ști în ce măsură a contribuit în mod necesar la producerea rezultatului. Pentru a stabili caracterul necesar al condiției, se impune identificarea tuturor cauzelor care se înscriu în antecedenta rezultatului, apoi se izolează artificial și temporar cele de natură mecanică, chimică, biologică, pentru a se reține numai actele umane care vor fi cercetate, fiecare în parte, pentru a stabili contribuția lor la producerea rezultatului”. [11, p. 145]

Rezultă că, în cazul infrațiunii prevăzute la art. 146 CP RM, fapta prejudiciabilă de lipsire ilegală de viață a unei alte persoane trebuie să fie cauza necesară a morții cerebrale a persoanei respective. Dacă moartea cerebrală a victimei ar fi survenit chiar dacă fapta prejudiciabilă respectivă nu ar fi fost săvârșită, atunci fapta dată nu reprezintă cauza necesară a morții cerebrale a victimei. Într-un asemenea caz există o altă cauză necesară – o faptă a unei alte persoane decât făptuitorul sau un anumit fenomen – a producerii morții cerebrale a victimei.

Îi dăm dreptate lui G.-C. Ioan care afirmă: „Lipsa stipulării unor condiții exprese lasă o marjă largă de apreciere organelor judiciare. Acestea le revi-

ne sarcina de a trage, de la caz la caz, linia de demarcație între ce este și ce nu este relevant penal, între acțiunile, inacțiunile, evenimentele și împrejurările care se suprapun sau se succed în dezvoltarea cursului causal. Extinderea excesivă a cauzalității este injustă și contrară principiului anterior menționat. Restrângerea ei, dincolo de ceea ce este necesar, vatămă ideile de echitate și dreptate, în jurul cărora este construit procesul penal, afectând, în mod negativ și caracterul disuasiv al legii penale”. [12] În context trebuie să analizăm dacă legătura causală trebuie să aibă un caracter direct sau indirect. Legătura directă (nemijlocită) dintre cauză și efect este ipoteza cea mai frecvent atestată în cazul infrațiunilor săvârșite prin omor în general și al omorului săvârșit în stare de afect în special. Legătura causală are un caracter direct în cazul când între fapta de lipsire ilegală de viață a unei alte persoane și moartea cerebrală a victimei nu se interpun fie fapte ale altor persoane decât făptuitorul, fie anumite fenomene. Cu alte cuvinte, legătura causală este directă, dacă proximitatea este trăsătura ce caracterizează cauza în raport cu efectul (de exemplu, un foc de armă tras asupra victimei atrage după sine moartea cerebrală a acesteia).

În unele cazuri legătura causală are un caracter indirect. Despre astfel de cazuri vorbește S.D. Șapcenko și S.S. Iațenko: „În cazul omorului, legătura causală dintre fapta prejudiciabilă și urmările prejudiciabile poate fi atât directă (nemijlocită), cât și mediată de alte circumstanțe. În special, această legătură poate fi mediată de influența anumitor fenomene naturale, a faptelor unor terți sau a comportamentului victimei”. [13, p. 218] Printre tipurile de legătură causală care au o semnificație juridico-penală, M.I. Bajanov distinge „legătura causală necesară cu caracter indirect, ce presupune că subiectul aplică diverse mecanisme, dispozitive, alte mijloace de comitere a infrațiunii sau profită de comportamentul altor persoane sau a unor animale, pentru a cauza urmările prejudiciabile”. [14, p. 40] Din aceste puncte de vedere nu rezultă clar dacă legătura causală indirectă are un caracter necesar în toate cazurile sau nu.

Putem tranșa dilema dată, dacă analizăm alte opinii din doctrină. Spre exemplu, M. Ștefănoaia afirmă că „fenomenele naturale, acțiunile animalelor, ale minorilor și ale persoanelor cu deficiențe mentale nu pot fi considerate cauze ale urmărilor periculoase, cu excepția situațiilor în care acestea sunt manipulate/utilizate *în mod conștient* (evid. ns.) de către subiectul activ”. [15, p. 298] K. Katerinciuk consideră că „legătura causală este indirectă atunci când derulează între fapta prejudiciabilă și fenomene care *nu depind de voința făptuitorului* (evid. ns.). Acțiunea acestor fenomene întrerupe lanțul causal relevant din punct de vedere juridic. În acest caz, răspunderea penală a făptuitorului este exclusă”. [16] Opinia lui M. Ștefănoaia este mai reușită decât cea a lui K.

Katerinciuk. Legătura causală dintre fapta prejudiciabilă și urmările prejudiciabile lipsește în genere, dacă factorii cauzali (de exemplu, mecanisme, forțe ale naturii, animale, persoane care nu sunt pasibile de răspundere penală, persoane care au acționat într-o stare de eroare scuzabilă, persoane care au executat ordinul sau dispoziția superiorului (cu excepția ordinului sau a dispoziției vădit ilegale) etc.), care sunt antecedente în raport cu acele urmări prejudiciabile, au acționat în afara conștiinței și voinței făptuitorului. Nu se poate afirma, așa cum o face K. Katerinciuk, că în acest caz fapta prejudiciabilă ar fi legată causal de urmările prejudiciabile produse. În acest caz, legătura causală lipsește, întrucât conștiința și voința făptuitorului nu influențează asupra acțiunii factorilor cauzali. Reieșind din art. 20 CP RM, într-o asemenea situație, trebuie să vorbim despre un caz fortuit.

Este cunoscut că infrațiunea, prevăzută la art. 146 CP RM, poate fi săvârșită nu doar prin acțiune, dar și prin inacțiune. Nu este clar care sunt condițiile în prezența cărora inacțiunea prejudiciabilă de lipsire ilegală de viață a unei alte persoane este legată causal de moartea cerebrală a victimei.

I. Ciobanu și N. Nedelcu afirmă doar: „Categorica de cauzalitate, ca una din categoriile fundamentale ale lumii înconjurătoare, este prezentă în componentele cu inacțiune, exact așa cum și în componentele cu acțiune în cadrul laturii obiective”. [17] L.A. Zimireva are o părere similară. [8, p. 100] Posibilitatea cauzării urmărilor prejudiciabile printr-o inacțiune prejudiciabilă este prevăzută, de asemenea, în alin. 3 art. 8 CP RG prevede: „Inacțiunea va fi considerată cauza necesară pentru urmările prejudiciabile sau pentru crearea pericolului real de cauzare a acestora, prevăzute de articolul corespunzător din prezentul cod, în cazul în care făptuitorul avea obligația legală specială de a acționa, făptuitorul a avut posibilitatea de a acționa, iar, în eventualitatea săvârșirii acțiunii obligatorii și posibile, urmările prejudiciabile ar fi fost prevenite”. [2]

Din analiza opiniilor doctrinare și a prevederii legale sus-menționate rezultă că, pentru ca inacțiunea prejudiciabilă să reprezinte cauza producerii urmărilor prejudiciabile, legătura causală trebuie să îndeplinească trei condiții: 1) antecedenta cauzei în raport cu efectul; 2) caracterul necesar al legăturii dintre cauză și efect; 3) făptuitorului îi incumbă obligația de a acționa, obligație pe care acesta nu o îndeplinește. Primele două condiții sunt valabile atât în cazul acțiunii prejudiciabile, cât și în cazul inacțiunii prejudiciabile. Ultima condiție este specifică doar pentru inacțiunea prejudiciabilă.

Inacțiunea prejudiciabilă întotdeauna presupune că făptuitorul refuză expres sau tacit să-și îndeplinească obligația legală. Dacă făptuitorului nu-i incumbă o astfel de obligație, atunci lipsește legătura causală dintre inacțiunea preju-

diciabilă a acestuia și urmările prejudiciabile produse. Totodată, spre deosebire de o acțiune prejudiciabilă care este autosuficientă pentru a produce urmări prejudiciabile, în cazul inacțiunii prejudiciabile urmările date sunt cauzate de factori extrinseci. Inacțiunea prejudiciabilă creează condițiile necesare pentru ca factorii respectivi să cauzeze urmările prejudiciabile. Operarea factorilor extrinseci cauzali ar putea fi împiedicată numai dacă făptuitorul ar interveni și ar săvârși acțiunea pe care este obligat să o comită în conformitate cu legea. Făptuitorul însă alege să nu comită o astfel de acțiune, devenind pasibil de răspundere penală. Bineînțeles, pentru a fi în prezența legăturii cauzale, făptuitorul trebuie – volitiv și conștient – să creeze prin inacțiunea sa prejudiciabilă condițiile pentru producerea urmărilor prejudiciabile. Dacă operarea factorilor extrinseci cauzali nu depinde de conștiința și voința făptuitorului, va lipsi legătura cauzală dintre inacțiunea lui prejudiciabilă și urmările prejudiciabile produse.

Stabilirea legăturii cauzale poate fi mai dificilă în cazul în care omorul în stare de afect este săvârșit în participație. O astfel de situație este posibilă atunci când omorul este săvârșit fie de două sau mai multe persoane care se află în stare de afect, survenită în mod subit, ce le este provocată de acte de violență, de insulte grave ori de alte acte ilegale sau imorale ale victimei, fie de o singură persoană care se află în stare de afect, survenită în mod subit, ce îi este provocată de acte de violență, de insulte grave ori de alte acte ilegale sau imorale ale victimei, în timp ce alte persoane își aduc contribuția la săvârșirea unui astfel de omor prin organizare, instigare sau complicitate.

În cazul participației la infrafracțiunile săvârșite prin omor în general și la omorul săvârșit în stare de afect în particular, legătura cauzală are o semnificație cardinală în vederea stabilirii temeiului și limitelor răspunderii coautorilor, ale organizatorilor, ale instigatorilor și ale complicilor. Pentru a stabili temeiul și limitele acestei răspunderi, prezintă interes părerile unor doctrinari.

C. Bulai și B.N. Bulai menționează că „în cazul unei pluralități de contribuții umane cu legătură de cauzalitate (participație penală sau pluralitate de contribuții independente), concomitente ori succesive), trebuie să se facă distincție între contribuții esențiale sau cauzal necesare, fără de care rezultatul nu s-ar fi produs sub nicio formă, și contribuții înlesnitoare sau operativ necesare, fără de care rezultatul s-ar fi putut produce, însă nu în modul și în măsura în care s-a produs. În cazul participației, contribuțiile esențiale aparțin autorilor, iar contribuțiile înlesnitoare aparțin instigatorilor și complicilor”. [18, p. 185] După părerea lui N. Giurgiu, „în cazul în care actul de condiționare intervine pe lângă fapta determinantă a autorului, răspunderea penală a agentului care a

creat condiții *sine qua non* nu se va putea ridica mai sus de nivelul răspunderii penale a unui complice. Desigur, cu totul alta va fi soluția pentru cazul în care, prin actul comis, făptuitorul nu urmărește în mod direct rezultatul, ci creează o condiție hotărâtoare, indispensabilă, pentru că o altă acțiune conjugată să devină aptă în a-l produce (ca de pildă: în cazul persoanei care imobilizând victima creează posibilitatea autorului să oucidă). În ipoteza analizată, condiția dată, inoperantă prin ea însăși de a crea posibilitatea reală a faptei, capătă o legătură atât de strânsă cu rezultatul prin intermediul faptei condiționate, încât apare drept o cerință indispensabilă a acesteia și deci ca parte integrantă a unei adevărate coacțiuni. Răspunderea penală în asemenea cazuri nu poate fi decât aceea a coautorului, chiar dacă numai unul din cei doi coautori realizează acțiunea tipică, prevăzută de legea penală pentru existența infrafracțiunii de omor”. [19] De asemenea, I. Ionescu afirmă: „În doctrina penală română s-a făcut deosebirea între coautorii care au o contribuție creatoare (săvârșesc acțiunea tipică din norma de incriminare) și cei care au o contribuție combativă (de paralizare a opunerii victimei, de înlăturare a obstacolelor din calea autorului care realizează contribuția creatoare). S-ar putea susține și teza contrară. Oricât de numeroase argumente s-ar aduce în favoarea asimilării contribuției combative cu cea creatoare, cu greu ar putea fi înlăturată constatarea că, totuși, cel care desfășoară sub orice formă o contribuție combativă (de înlăturare a obstacolelor) nu săvârșește nemijlocit infrafracțiunea, ci prin altul, adică prin acela care desfășoară contribuția creatoare”. [20, p. 420]

Ideea este preluată și dezvoltată de S. Brînza: „Fiecare dintre cei care au aplicat loviturile au voit să participe la săvârșirea faptei de omor în mod direct, material, deci să execute latura obiectivă a acestei infrafracțiuni. Iată de ce, trebuie să răspundă în calitate de coautori. Prin fiecare lovitură pe care o aplicau, ei doreau, implicit, ca una din ele să devină lovitură mortală”. [21] Ipoteza analizată este explicată nuanțat în pct. 5.8 al Hotărârii Plenului CSJ nr. 11/2012: „Nu există coautorat în cazul în care fiecare făptuitor acționează independent și în momente diferite, lovind, din răzbunare, mortal, victima. Simpla prezență fizică a unei persoane alături de făptuitor, la locul și în momentul săvârșirii de către acesta a omorului nu constituie coautorat, dar ar putea constitui complicitate la infrafracțiunea de omor sub formă de sprijin moral acordat agresorilor. Complice moral se consideră și cel care dă sfaturi autorului cum să lipsească victima de viață ori cel care strigă către autori, în timp ce aceștia lovesc victima cu parii, că victima „trebuie omorâtă”. Pe de altă parte, în cazul în care două sau mai multe persoane, acționând cu intenția de a omorî persoana, aplică fiecare numeroase lovituri victimei și chiar dacă numai una din aceste lovituri s-a dovedit a fi mor-

tală, toate aceste persoane trebuie considerate coautori la infrațiunea de omor. Dar nu pentru că este imposibil a stabili cine din ele a aplicat lovitura mortală, ci pentru că coautorul voiește să participe la săvârșirea faptei în mod direct, material, pe când complicele participă indirect, secundar, voiește să participe ajutând pe altul. Prin fiecare lovitură pe care coautorii o aplică, ei doresc, implicit, ca una dintre ele să devină lovitură mortală”. [6]

Rezultă că, în cazul infrațiunii prevăzute la art. 146 CP RM, acțiunea sau inacțiunea fiecăruia dintre participanți reprezintă condiția necesară pentru săvârșirea acțiunii sau inacțiunii de către un alt participant. Doar în acest fel acțiunea sau inacțiunea fiecăruia dintre participanți poate constitui cauza necesară a producerii morții cerebrale a victimei. Răspunderea participanților la omorul săvârșit în stare de afect este limitată la urmările prejudiciabile cauzate de acțiunile sau inacțiunile lor intercondiționate. Moartea cerebrală a victimei nu poate fi legată causal de acțiunea sau inacțiunea unuia dintre participanți, care nu condiționează necesarmente comiterea acțiunii sau inacțiunii de către un alt participant. Într-un asemenea caz putem vorbi despre o pluralitate de contribuții independente, nu despre participație la infrațiunea prevăzută la art. 146 CP RM.

Pentru a fi considerat coautor al infrațiunii date, participantul trebuie să aducă o contribuție necesară și suficientă, în lipsa căreia acțiunea sau inacțiunea altui participant nu ar putea cauza moartea cerebrală a victimei. Fiecare dintre contribuțiile participanților – creatoare sau combative – alcătuiesc cauza comună necesară a producerii morții cerebrale a victimei. În cazul în care contribuția participantului este necesară, însă insuficientă, acesta ar putea răspunde ca organizator, instigator sau complice la infrațiunea prevăzută la art. 146 CP RM.

Vorbind despre inacțiunea participantului la omor în calitate de contribuție la săvârșirea acestuia, V.M. Babenko menționează: „Pentru a califica inacțiunea drept participație la omor, aceasta trebuie: să fie cunoscută în prealabil de către alți participanți la omor; să contribuie la comiterea acțiunii sau inacțiunii de către autor sau un alt participant; să fie condiționată de necesitățile obiective ale infrațiunii respective; să fie legată causal de acțiunile sau inacțiunile altor participanți. În consecință, în cazul participației la omor, inacțiunea nu apare în „formă pură”, ci se comite întotdeauna după o anumită înțelegere (promisiune), adică după o acțiune”. [22] Analiza pe care am efectuat-o în prezenta cercetare ne demonstrează că această listă de condiții trebuie completată cu alte patru: 1) inacțiunea participantului să fie antecedentă în raport cu moartea cerebrală a victimei; 2) inacțiunea participantului să reprezinte condiția necesară pentru săvârșirea acțiunii sau inacțiunii de către un alt participant; 3) inacțiunea participantului să constituie cauza necesară a producerii morții cerebrale a victimei;

4) făptuitorului să-i revină obligația de a acționa, obligație pe care acesta nu o îndeplinește.

Referințe:

1. Codul penal al Republicii Italia. [Accesat: 04.03.2021] Disponibil: cod-expenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Italia-RO.html
2. Criminal Code of Georgia. [Accesat: 04.03.2021] Disponibil: <https://matsne.gov.ge/en/document/download/16426/157/en/pdf>
3. Model Penal Code. [Accesat: 04.03.2021] Disponibil: https://archive.org/details/ModelPenalCode_ALI/page/n33/mode/2up
4. GUIU, M.-K. Clasificarea infracțiunilor în raport cu rezultatul lor. În: Dreptul, 2017, nr. 12, p. 137-149.
5. GORUN, D.-E. Considerații privind legătura de cauzalitate ca element al răspunderii penale și al răspunderii civile. În: Revista de investigare a criminalității, 2013, nr. 1, p. 34-37.
6. Hotărârea Plenului CSJ nr. 11 din 24.12.2012 cu privire la practica judiciară în cauzele penale referitoare la infracțiunile săvârșite prin omor (art. 145-148 CP al RM). [Accesat: 04.03.2021] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=318
7. АЛЁШИНА, И.В., БАГЛАЙ, Ю.В., БАГУН, Э.А. и др. Уголовное право России. Общая часть / Отв. ред. А.И. Плотников. Оренбург: Университет, 2016. 442 p.
8. ЗИМИРЕВА Л.А. Причинная связь в преступлениях против жизни / Диссертация на соискание учёной степени кандидата юридических наук. Москва, 2016. 228 p.
9. BRÎNZA, S. Infracțiunea de omor simplu în legea penală a Republicii Moldova. În: Jurnalul de Studii Juridice, 2010, număr special, p. 15-29.
10. Энциклопедия уголовного права. Т. 4. Состав преступления. Санкт-Петербург: Издание профессора Малинина, 2005. 797 p.
11. PASCU, I., UZLĂU, A.S. Drept penal: partea generală. București: Hamangiu, 2013. 544 p.
12. IOAN, G.-C. Raportul de cauzalitate în cazul infracțiunilor de abuz și neglijență în serviciu (I). Teoria generală a raportului de cauzalitate. Trăsăturile infracțiunilor de serviciu. În: Penalmente Relevant, 2019, nr. 2, p. 54-78.
13. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України. Том 1 / За заг. ред. П.П. Андрушка, В.Г. Гончаренка, Є.В. Фесенка. Київ: Алерта; КНТ; Центр учбової літератури, 2009. 964 p.

14. БАЖАНОВ, М.И. Уголовное право Украины. Общая часть. Днепропетровск: Пороги, 1992. 168 p.
15. ȘTEFĂNOAIA, M. Drept penal: partea generală. Vol. I. București: Universul Juridic, 2020. 619 p.
16. КАТЕРИНЧУК, К. Проблеми причинного зв'язку в злочинах проти здоров'я особи. În: Jurnalul juridic național: teorie și practică, 2017, nr. 3, p. 115-118.
17. CIOBANU, I., NEDELCU, N. Fundamentarea caracterului cauzator al inacțiunii în baza aplicării teoriei deosebirii categoriei cauzalității, a construcției teoretice a legăturii cauzale și a mecanismului cauzării empirice. În: Studia Universitatis Moldaviae, 2015, nr. 8, p. 90-94.
18. BULAI, C., BULAI, B.N. Manual de drept penal: partea generală. București: Universul Juridic, 2007. 678 p.
19. GIURGIU, N. Aspecte privind legătura cauzală în dreptul penal. În: Analele Științifice ale Universității Alexandru Ioan Cuza din Iași, seria Științe Juridice, 1994, nr. 1, p. 81-92.
20. ANTONIU, G., MITRACHE, C., STĂNOIU, R. et al. Noul Cod penal comentat / Sub red. lui G. Antoniu. București: C.H. Beck, 2006. 600 p.
21. BRÎNZA, S. Omorul săvârșit de două sau mai multe persoane (lit. i) alin. (2) art. 145 CP RM): aspecte teoretice și practice (Partea II). În: Revista Națională de Drept, 2012, nr. 5, p. 2-9.
22. БАБЕНКО, В.М. Окремі питання об'єктивної сторони умисного вбивства, вчиненого у співучасті. În: Право і суспільство, 2012, № 6, p. 153-156.

